

Inkluzija na nemški šoli v Atenah

Besedilo: Ute Ehrenfeld, Christian Schwab

Naš desetletni krščenec Alexis Epstein je bil leta 2014 sprejet v malo šolo nemške šole v Atenah. Tudi nekaj drugih otrok z motnjami je na tej šoli.

Alexis odrašča v dvojezični družini. Njegova mati Evanthia Refene je Grkinja, oče Richard Epstein je Nmec. Alexis ima dva sorojenca. Starejši brat Filip (12 let) in Alexisova dvojčica Marina obiskujeta isto šolo kot Alexis. V šolskem letu 2016/17 Alexis obiskuje tretji razred osnovne šole.

Hoteli smo vedeti, kako mu je všeč v šoli, kako in kaj se uči in kako je postal del šolske skupnosti. Da bi to izvedeli, smo vprašali njega, njegove starše, sorojenca, njegovo šolsko spremljevalko in njegove učiteljice.

Nemška šola v Atenah ima preko tisoč učencev in učenk. V njej je otroški vrtec z malo šolo, osnovna šola s štirimi razredi in gimnazija do dvanajstega razreda.

Izobraževalni cilj je nemška mednarodna matura. Poučuje se v nemščini. To šolo obiskuje veliko Grkov in otroci drugih narodnosti. Od vseh nemških šol v tujini se od leta 2015 zahteva razvoj inkluzivnega koncepta šolanja.

Besedo ima Alexis

Alexis, danes bi se radi pogovarjali s teboj o tvoji šoli. Radi bi vedeli, kako ti je všeč, kaj se učiš in kako. Zato nam boš o svoji šoli povedal kaj zanimivega. Kako je ime tvoji učiteljici?

Gospa Sklaventis.

Govorite pri pouku nemško ali grško?

Jaz govorim grško in nemško in znam brati in pisati.

Kako govori s teboj Regina, tvoja spremljevalka?

Regina govori nemško.

Kaj imaš v šoli najraje? Kaj ti je posebej všeč?

Rad se igram. Igram se z Loti, Evo, Lili in s Špirom (sošolci). Najraje imam risanje in telovadbo. Telovadba je v ponedeljkih. Šport imam rad. Lovimo se. Imamo glasbo.

Pri matematiki se igram. Računam tudi s kamenčki. Znam šteti do deset (v nemščini šteje do deset, v grščini do trideset).

Imam tudi grščino. Gospa Sölter (specialna pedagoginja) se uči z menoj nemščino in matematiko in mi daje domače naloge.

Ali naredite jutranji krog?

Ne. Krog s stoli. V krogu imamo glasbo in pojemo. Imamo kamen. Kdor ima kamen, sme govoriti.

Ali imaš v razredu posebne naloge, kot so razdeljevanje, pobiranje, pozdravljanje in podobno?

Da, zvonim za odmor. Tudi rože zalivam. Brišem tablo. Včasih je Regina jezna, ker brišem tablo.

Alexis, kaj se zgodi, če česa ne znaš?

Potem mi pomaga Regina.

Si kdaj tudi sam z Regino?

Ja, z Regino kuhava in piševa, se igrava, bereva in računava.

Kaj delaš v odmoru?

V odmoru se igram s Sotirio (mlajša sestrična). Sotiria je v mali šoli. Regina me hoče potem vzeti s seboj, jaz pa hočem iti sam.

Hvala, da si nam toliko povedal o sebi in svoji šoli.

Po pogovoru z Alexisom smo povprašali še njegove starše Vando in Riharda. Vedeli smo, kako pomembno je za njiju, da vsi trije njihovi otroci obiskujejo nemško šolo v Atenah. Zanimalo nas je, ali je Alexis obiskoval otroški vrtec, preden so ga všolali v nemško šolo v Atenah. Zanimalo nas je tudi, ali je bilo znanje nemščine pogoj za sprejem v to šolo. In katere ustanove za predšolske in šolske otroke so pred tem spoznali?

Poleg tega smo želeli vedeti, ali so dobili kak nasvet od posebnih svetovalcev, psihologov, ljudi, ki so Alexisa poznali, in ali so ga morda tudi testirali. Zanimalo nas je tudi, kaj so pričakovali od nemške šole v Atenah in koliko so se ta pričakovanja izpolnila.

Starši pripovedujejo

Zakaj nemška šola v Atenah?

To šolo obiskujeta Alexisova brat in sestra in naše socialno okolje je tesno povezano s to šolo. Zato smo hoteli, da so tukaj vsi trije naši otroci. Alexisa so zaradi brata in sestre v šoli že poznali in tako smo mislili, da je normalno, da tudi on hodi v šolo v istem okolju. Tudi jezik je bil za nas pomemben.

Alexis je obiskoval grško-nemški vrtec, v katerem so pogosto peli in se igrali v nemščini. Alexis je bil tam dve leti in je bil prvi otrok z Downovim sindromom, sploh prvi otrok z motnjo v duševnem razvoju. Nato pa je bil pri sedmih letih sprejet v malo šolo nemške šole v Atenah. Tam se je govorilo samo nemško. Razumel je vse, govoril pa le posamezne besede. V grščini je govoril že v stavkih.

Smo dvojezična družina, ki prihaja iz različnih kulturnih okolij. Želiva, da bi se najini otroci lahko dobro znašli v obeh jezikih. Zdaj živimo v Grčiji, kar pomeni dominantni kulturni vtis. Želiva pa, da dobijo več tudi od nemške kulture. Zato je nemška šola v Atenah idealna, kar velja tudi za Alexisa.

Za nas je zelo pomembno, da se Alexis dobro nauči nemško, ker je jezik njegovega očeta nemščina. Ker mene, mater, vidi pogosteje in z njim več govorim, sem imela občutek, da je glede nemščine prikrajšan.

Sicer pa za Alexisa niti ne pride v poštev nobena druga šola. Pozanimali smo se sicer, kakšne možnosti obstajajo. Tako smo si ogledali neko posebno šolo. Bila je grška posebna šola. Zaradi različnih razlogov nam ni bila preveč všeč. V državni posvetovalnici so nam sicer svetovali, da bi bilo za Alexisa najbolje, če bi ga poslali v to grško posebno šolo. Dodatno smo dobili nasvet tudi od takratnih Alexisovih terapevtk, logopedinje in ergoterapevtke. Obe terapevtki sta bili glede dvojezičnosti nekoliko skeptični. Zdelo se jima je tvegano poslati Alexisa v šolo, kjer se poučuje v nemščini. V tistem času je bila zanj nemščina šibkejši jezik in se je raje sporazumeval v grščini. Dvomili sta, da bi bili v naših načrtih možnosti za Alexisov razvoj.

Obstajal pa je še drug razlog, da sta nam svetovali posebno šolo. Če ima otrok Downov sindrom, ima običajno pravico do spremljevalca, ki ga plača država. Toda izvedeli smo, da Grčija za to nima dovolj denarja, ker je preveč prošenj za spremljevalce. Priporočili so nam sicer, da oddamo prošnjo, ker je to formalnost. Ker pa ima Alexis »samo« Downov sindrom, spremljevalca verjetno ne bo dobil.

V Grčiji prakticirajo inkluzijo tudi v državnih šolah. Na taki šoli bi težko dobil spremljevalca. Vprašanje, ki se nam je zastavljalo, je bilo, koliko bi Alexis koristila državna redna šola. Prednosti nismo videli.

Kaj smo si obetali od obiska nemške šole v Atenah?

Dogovorili smo se za obisk šole. Ko je prišel Alexis v malo šolo, smo pričakovali, da se bo dobro integriral v skupino, da ga bodo otroci sprejeli in da se bo v skupini dobro počutil. V mali šoli se je to stoo odstotno zgodilo. Tudi ob prehodu v prvi razred osnovne šole so naša pričakovanja ostala enaka. To pomeni, da je bilo za nas pomembno, da se nauči brati in pisati, predvsem pa, da se otrok v skupini dobro počuti, da je dobro sprejet in da čim več sodeluje s skupino v razredu. Seveda je pri tem tudi lepo in pomembno, da napreduje pri učenju. Ta pričakovanja so se v prvem in tudi drugem šolskem letu na splošno zelo dobro uresničila.

Poleg tega verjamemo, da je tudi za Alexisova sorojenca, ki se na nemški šoli v Atenah zelo dobro počutita, lepo, da svojega brata vidita na isti šoli.

Inkluzija na nemški šoli v Atenah

Da je Alexis integriran v skupini in da učno napreduje, ni samoumevno. Da se je tako dobro vključil in da tako dobro napreduje v znanju, je veliko odvisno od naravnosti učiteljskega kolektiva in organizacije pouka.

Na začetku so bili učitelji in tudi vodja osnovne šole v dvomu in zelo negotovi, ali naj Alexisa, kot prvega otroka z Downovim sindromom, sploh sprejmejo v šolo. Čutili so, da za to niso pripravljeni. Rekla bi, da jih je bilo strah, ker niso natančno vedeli, kako ravnati z njim. Učiteljica, ki je prevzela Alexisov razred, je to naredila prostovoljno. Želela se je v tem preskusiti in sprejeti izziv, čeprav ni imela nobenih predhodnih izkušenj.

Rada bi dodala, da je vzgojiteljica v mali šoli Alexisa na začetku zelo toplo sprejela. Hotela ga je imeti v skupini. Poznala ga je, ker sta bila pred tem pri njej že brat in sestra. Ko sva starša prihajala po njiju, je bil skoraj vedno poleg tudi Alexis in tako je verjetno lahko ugotovila, da je zelo odprt in socializiran, da pozdravlja in rad govori.

Vprašali smo jo, če bi prevzela Alexisa, in to je z velikim navdušenjem tudi storila. Osnovnošolski učitelji so bili v primerjavi z njo zelo zadržani.

Pogoj za všolanje na nemško šolo v Atenah je bil, da ima Alexis šolskega spremljevalca. Že v mali šoli je imel spremljevalko Regino. Ni je priskrbel šola, temveč smo jo našli po privatni poti in jo sami tudi financirali. V prvi vrsti nam je bilo pomembno, da je njen materni jezik nemščina in da z Alexisom navežeta dober odnos.

Zelo pomembno je tudi, da se spremljevalka in učiteljica razumeta med seboj in da sodelujeta. Glede tega smo zelo zadovoljni. Obe osebi sta prepričani, da bo všolanje v osnovno šolo uspešno, ker to za šolo ne bo rutina, temveč bo majhen eksperiment.

Nemške šole v tujini kot tudi šole v Nemčiji so pozvane k inkluziji in naj bi izdelale temu ustrezne načrte. Vodja nemške šole v Atenah se je na to načeloma odzvala zelo pozitivno. Tudi ona je jemala to kot eksperiment, vendar kot eksperiment z dobrimi razvojnimi možnostmi ob pozitivnem sodelovanju staršev. Drugih pogojev ni bilo.

V nemški šoli so pojasnili, da Alexisu ne morejo zagotoviti šolanja do konca šolske obveznosti, temveč da se bodo o tem pogovarjali in dogovarjali vsako leto sproti. Mi pa izhajamo iz prepričanja, da bo nemško osnovno šolo lahko obiskoval do konca šolske obveznosti.

Šolar Alexis in njegov vsakdan

Atene seveda niso majhno mesto. Imamo srečo, da ne živimo daleč od šole. Šola je severno od našega doma, to pomeni, da je približno dvanajst do petnajst minut vožnje po avtocesti. Po vstajanju in zajtrku vse tri otroke odpeljem v šolo. Pouk se prične ob osmih.

Šola sicer organizira prevoz s šolskim avtobusom, ki pa je plačljiv, kar ni nepomembno. Če se v avtu pelje tri otroke, jih je ugodneje peljati z avtom.

Alexis gre zelo rad v šolo. Skoraj vedno. Zbudi se in se veseli. Večinoma je najvedrejši izmed treh. V avtu potem pogosto govori o tem, da bo prav on, ko bodo sedeli v krogu, nekaj povedal. Posebno ob začetku tedna ima povedati marsikaj

konkretnega. O tem, kaj je doživel v soboto ali nedeljo. Po šesti uri pouka, ob četrtem čez eno, ga pridem iskat. Brat in sestra imata še pouk ali pa ostaneta v podaljšanem bivanju. Alexis pa gre na terapije. Dvakrat na teden ima menjaje logopeda in ergoterapijo, enkrat na teden pa plavanje. To je že pet dni v tednu. Potem pa ima še šesto uro v tednu, in sicer s specialno pedagoginjo, kar pa se dogaja pozno popoldne.

Organizacija dodatnih terapevtskih ur je bila naša zamisel. Toda potem je moral to predpisati zdravnik v državni bolnišnici, s čimer se od zdravstvene zavarovalnice dobi nazaj vsaj del denarja. To pomeni, da znatni del stroškov še vedno krijemo sami. Povrnjenega dobimo približno četrtno.

Po šestih urah šole in končanih terapijah je Alexis utrujen. Sprva se zdi še vesel, toda že med vožnjo opazam, da je po petnajstih ali dvajsetih minutah že precej zdelan. Ko pridemo domov, navadno reče, da ne bo več hodil na terapije, ker ga to ne veseli. Kljub temu pa na terapiji večinoma sodeluje. Včasih se sprašujem, če ne bi terapij raje organizirala popoldne. Toda to bi bilo za družino precej težko. Popoldne sta doma tudi druga dva otroka in Alexis bi bil popoldne verjetno še bolj utrujen.

Rad pripoveduje o določenih stvareh. To so večinoma zadeve, ki so ga posebej ganile. Ne vem pa, ali tisto kar pripoveduje, izvira iz današnjega dne ali pa mu je ostalo v spominu od kdaj prej. Zelo rad govori o dogodkih in marsikdaj si kaj tudi izmisli. Seveda ima Alexis od drugega razreda naprej tudi domače naloge, ki jih je treba narediti.

Doma igra igre vlog, v katerih nastopajo imena njegovih prijateljev, pravzaprav so to prijateljice. Največkrat gre pri tem na primer za kuhanje. Igro vlog ima zelo rad. Mislim, da res obstajajo deklice, ki se igrajo z njim kaj takega. Fantje se gredo raje bolj divje igre. Mislim, da deklice dojema kot prijateljice. Povabijo ga, da se v prostem času skupaj igrajo. Tudi na zabave ga povabijo. Mislim, da je bil do zdaj na vseh zabavah. To nam pove, da so ga starši otrok dobro sprejeli. Očitno ga imajo starši za sošolca svojih otrok tako kot vse druge in mislim, da ga imajo mnogi med njimi radi takega, kot je.

To opazam, ko ga zjutraj pripeljem v šolo. Tam srečujem tudi starše in starši srečujejo njega. To je vselej vesel jutranji pozdrav. Mislim, da je integriran tudi v šoli. Tako receptorka kot hišnik, vsi ga poznajo in se z njim prijazno pogovarjajo.

Vtis imam, da tudi drugi učitelji sprejemajo Alexisa kot člana šolske skupnosti. V začetku nas je res skrbelo, kako bo. Zdaj pa smo slišali, da je učno osebje resnično presenečeno in da je Alexisova navzočnost v šoli sprejeta kot obogatitev. Ne morem jamčiti, da to velja res za vse učitelje, toda mislim, da večina tako misli. Tudi »poročil« o kakšnih pritožbah ni bilo, prav tako ni bil nihče z ničemer nezadovoljen. Samo enkrat se je v zadnjem šolskem letu zgodilo, da se je Alexis zaklenil v stranišče in ni mogel priti ven. Morali so poklicati hišnika, da je stranišče odprl. Toda tega nam niso sporočili kot pritožbo, temveč kot nevtralno informacijo.

Obstajajo faze ali situacije, v katerih učitelji niso stoddstotno prepričani, kako naj ravnajo z Alexisom. O tem se ne pogovarjajo neposredno z nami, temveč s strokovnjaki na šoli. Ko o tem govorijo z nami, večinoma poročajo o pripetljajih, ki so jih praviloma že rešili. Verjetno takšne težave niso prav pogoste.

Pedagoška podpora

Alexis je bil prvi otrok na tej šoli s kognitivnimi ovirami. V preteklem šolskem letu je bil en razred nižje še en otrok z Downovim sindromom. Oba starša sta bila Nemca, zdaj pa so odšli iz Grčije. Seveda je tu še cel spekter otrok s posebnimi potrebami, od motenj branja, pisanja, računanja, težav pri učenju in tako naprej. Toda v tem trenutku je Alexis edini otrok, ki ima močnejše izražene težave pri učenju.

Osnovna šola ima eno specialno pedagoginjo, ki se trudi z nadaljnjim izobraževanjem. Poleg nje je na šoli še šolska psihologinja, ki pomaga pri reševanju hujših težav.

Specialna pedagoginja dela z Alexisom individualno pri matematiki in nemščini. V zadnjem šolskem letu je imel štiri ure individualnega pouka na teden. Specialna pedagoginja svetuje tudi razredni učiteljici in Alexisovi spremljevalki.

Kako sorojenca gledata na Alexisa in kako ga ocenjujeta

Alexisova sestra dvojčica Marina nam je v kratkem pogovoru opisala šolski vsakdan. Svojega brata pogosto sreča med odmori, sicer pa jo skoraj vsak dan obišče v njenem razredu. Potem se rad igra z njenimi sošolci, ona pa si za brata ne vzame veliko časa. Sošolci jo kdaj pa kdaj vprašajo, predvsem takrat, ko Alexis počne neumnosti, zakaj to dela. Radi bi razumeli. Ta vprašanja njej ne pomenijo nič slabega. Včasih jim lahko razloži, zakaj je tako, včasih ne more. Marina do zdaj ni imela občutka, da kdo na šoli ne mara Alexisa, ali da noče, da je on tam.

Trinajstletni Filip je najstarejši od treh sorojencev. Zato v osnovni šoli ni bil sočasno z Alexisom. Ko je Alexis prišel v malo šolo, je bil on zadnje leto v osnovni šoli in takrat sta se v odmorih videvala. Mali brat je vedno prišel k njemu in mu rekel »Hallo!« Za Filipa njegova posebnost ni izstopajoča. Prijatelji ga tudi ne sprašujejo o njem. Če pridejo k njemu domov na obisk, se z Alexisom igrajo in »zdi se jim zabaven in prijazen. Ne posmehujejo se mu,« meni veliki brat. Ko Alexis kdaj izstopa, »jim preprosto rečem, da ima Downov sindrom« in oni so s tem zadovoljni.

Idealna šola za Alexisa – kaj bi morala nuditi?

V celoti je situacija na nemški šoli v Atenah dobra. Za nas kot družino je težavna organizacija vsega, kar je še zraven šole. Bilo bi nam lažje, če bi bili tudi zunanji terapevti na šoli, delno morda vpeti v potek pouka ali potek dneva. V tem primeru Alexis ne bi bil tako utrujen, če v šoli ali na terapijah ne bi bil tako ekstremno veliko ur. Potem bi imel Alexis več časa za igro in to bi bilo zanj in za nas starše in družino dobro.

In naš pogled v prihodnost? Alexis je zdaj v tretjem razredu. Potem pride v četrtega in potem na nemški šoli v Atenah sledi gimnazija. Kot mati bi si zelo želela, da bi lahko nadaljeval tam in bi se vsi otroci še naprej šolali na nemški šoli v Atenah.

Vendar mislim, da je težko načrtovati vnaprej. V četrtem šolskem letu bomo videli, kako je z Alexisom. Potem bomo razmislili, kaj bo zanj najbolje. Razmišljamo, kako bi bilo, če bi nadaljeval na nemški šoli v Atenah. Ali bi obvladal učno snov, bi bilo okolje

zanj še primerno? Kajti okolje se s prehodom na gimnazijo spremeni. Morali bi poizvedeti, ali obstajajo še druge možnosti. Morda bi bile za Alexisa dobre ali celo boljše alternativne rešitve. Kriza v Grčiji prinaša velike spremembe in morda v dveh letih tudi alternative, ki bi bile za Alexisa in njegov prihodnji razvoj primerne.

Moramo gledati na to, katere vsebine lahko šola nudi Alexisu. Ali bi okoliščine koristile njegovemu individualnemu razvoju oziroma, kaj bi morali dodatno ponuditi, če Alexis ostane na nemški šoli. Jezik ostaja zelo pomemben. Ker smo grško-nemška družina, vedno obstaja možnost, da bi odšli v Nemčijo. Zato mora Alexis negovati nemščino.

Ogledati si moramo tudi šolski sistem v deželi. V Grčiji sta peti in šesti razred še v sklopu osnovne šole. Nemška šola je bolj (srednje)šolski center. Uradno sicer obstaja gimnazija, katere izobraževalni cilj je matura. Seveda pa tudi v Nemčiji ne gredo vsi učenci v gimnazije, temveč se razvrščajo kot učenci strokovnih realnih šol. Poučuje se jih diferencirano, kot se dela tudi v različnih učnih skupinah in tudi učni načrti so različni.

V temelju to pomeni, da tudi tako imenovana nadaljevalna nemška šola v Atenah že zdaj ukrepa diferencirano, da bi otroci svoje zmožnosti lahko čim ustrezneje razvijali.

Alexis v očeh spremljevalke Regine

Alexisa poznam že od njegovega sedmega leta, ko je bil še v mali šoli. Skupaj sva zdaj že štiri leta in spremljam ga pri vseh urah, razen med odmori. Med odmori stopim malo stran, a sem tam, če je kaj posebnega. Zgodi se, da me ne potrebuje tudi po ves teden. Se pa zgodi, ko me kak teden potrebuje vsak dan.

Pogosto se zgodi, da Alexis po odmoru noče nazaj v razred. Če ga sošolcem ne uspe prepričati, moram posredovati jaz. Toda med odmori je navadno sam. Ima tri ali štiri prijatelje, s katerimi se igra, ali pa preprosto nekam sede in opazuje druge otroke. Bili so časi, ko je uhajal. To zdaj obvladujem in ni več problem.

Na navaden šolski dan ima šest ur pouka. Vendar nisva vselej v skupini. Nemške in matematične naloge dela v posebni sobi. Pri drugih predmetih je skupaj z učenci v razredu.

Učiteljica ga pogosto nagovarja. Daje mu drugačne učne liste kot drugim učencem. Pogosto le posluša, ne da bi dejavno sodeloval. Opazujem, kako napreduje. Pri petju poje. V ponedeljkih, ko je na vrsti pripovedovanje, zelo dobro sodeluje. Zelo rad sodeluje tudi pri pozdravnih obredih.

Alexis ima v skupini posebne zadolžitve. Deli zvezke in to dela dobro. Redno čisti tla. To dela zelo zelo rad in zelo dobro.

Skupno delo z učitelji in starši

Kot šolska spremljevalka delam v tesni povezavi z učitelji. Usmerja me specialna pedagoginja, gospa Sölter. Z njo sem v stiku vsak dan. Enkrat na mesec se sestanemo z razredno učiteljico; specialna pedagoginja, učiteljica in jaz. Takrat se pogovorimo o Alexisovem napredku in o novih ciljih.

Ko delam sama z Alexisom, dobim naloge od specialne pedagoginje ali od razredne učiteljice. Včasih nekaj nalog iz matematike ali nemščine pripravim tudi sama. Vendar vselej usklajeno z učiteljico.

Pri pouku sedim poleg Alexisa. Svojo delovno mizo imam drugje. Skrbim pa tudi za druge otroke, če potrebujejo pomoč. Pri matematiki ali nemščini, pri risanju, ustvarjalnem delu. Alexis se je moral navaditi, da delam kdaj tudi z drugimi otroki. Na začetku je bilo to nekoliko težko. Mislil je, da je Regina samo njegova. Zdaj je to dobro sprejel. Sploh ni več težav.

Velike težave pa so, ko pride kaj novega. Takrat se najprej zapre vase. Potem moram poiskati način, kako ga motivirati, da bi se lotil nove stvari. Najtežje ga je motivirati za kaj novega. Rutinske naloge dela večinoma brez težav. Pride pa kak dan, ko na primer noče obuati copat, čeprav jih je prej obul že petdesetkrat. Takrat nenadoma noče.

Skoraj vsak dan se pogovarjam z Alexisovo mamo. Pogovarjava se o poteku dneva. Pove mi, kaj Alexis poleg šole še počne.

Alexis v razredni skupnosti

Alexis je nedvomno obogatitev za ves razred. Otroci se odzivajo z razumevanjem. Tudi pomagajo mu. Opažajo, da niso vsi otroci taki, kot so oni. So tudi otroci, ki za kakšne stvari potrebujejo več časa. Učijo se drugače, potrebujejo več pomoči, več razumevanja. To je preprosto poučno za druge otroke. Tudi tako spoznavajo človeškost, kot se to lepo reče v strokovnem žargonu. Tudi to je cilj inkluzije. Otroci se tako navadijo, da so ljudje različni.

Z enim od fantov Alexis težko shaja. Strah ga je. Na začetku mi je ta otrok rekel: »Regina, z Alexisom ne želim imeti nobenega opravka.« Po treh, štirih mesecih je spet prišel k meni in rekel: »Ali veš, da je Alexis tudi moj prijatelj.« To je fantastično, lepo!

Alexis je dejansko integriran. Seveda pa so tudi situacije, v katerih je izobčenec. Vendar to ni le on. Ko govorim o »biti integriran«, mislim tudi, da je Alexis vedno znova vključen tudi s pomočjo učiteljev. V učno skupino je vključen čustveno in socialno. Na kognitivnem področju pa odstopa. Toda čustveno in socialno je zelo dobro integriran.

Povzetek šolske spremljevalke

Zame je vsak dan izziv. Vselej sem v pričakovanju, na kakšnega Alexisa bom naletela. Razmišljam, kaj bova delala danes. Kakšen cilj si lahko postavim z Alexisom. To mi je vseč.

O tem, ali je za Alexisov razvoj šolanje na nemški šoli v Atenah smiselno, mi ni treba dolgo razmišljati. Predvsem zanj, ki raste dvojezično, je zelo pomembno, da hodi v nemško šolo. Tudi zaradi možnosti selitve v Nemčijo je to pomembno. Z znanjem nemščine ima verjetno več možnosti za poklicno integracijo in tudi v osebem življenju. Midva govoriva vselej nemško, le pri pouku grščine, govoriva grško. Kolegij učiteljev si je nalogo inkluzije zastavil res dobro, čeprav je morda bilo nekaj nasprotovanja, preden je bil Alexis sprejet. Toda s ponavljajočim se vsakdanjkom so

učitelji videli, kako pravzaprav delujeta »Alexis in inkluzija«. Vsi so vključitev sprejeli pozitivno in zdaj imamo tudi vse učitelje na naši strani.

Pogledi in izkušnje pedagogov

Gospa Sklaventis, razredna učiteljica

Poučevala sem drugi razred, ko so me vprašali, ali bi svoj razred predala komu drugemu, da bi prevzela novi prvi razred, v katerem je otrok z Downovim sindromom.

V razredu mora vladati dobro vzdušje, da je delo uspešno. Ustvarjanje vzdušja je odvisno od učitelja, učencev in sodelovanja s starši. Ko razredni učitelj prevzame razred, naj postavi določene pogoje. Tako je bila moja prva misel, da razred prevzamem le v primeru, da ga bom smela poučevati štiri leta. Ko so mi zagotovili, da bodo to upoštevali, sem se odločila prevzeti novi razred. Šele potem sem razmišljala: Se moram na novo organizirati? Kateri okvirni pogoji so za to nujni? Kako bo navzočnost učenca z Downovim sindromom vplivala na razred in kako se bo on počutil?

Pri Alexisu se vidi, da želi biti del razredne in šolske skupnosti. Mislim tudi, da se v razredu in na šoli dobro počuti. Nikakor pa Alexis ni odgovoren za vzdušje v razredu. Ko začneš poučevati novi razred, sta vselej dve možnosti: da posameznim otrokom pripada posebna vloga ali pa da je učenje sprejeto kot proces, in je to temeljno vodilo. Kaj to na primer pomeni za branje? Pomeni, da vsak otrok bere besedilo, ki ga zmore brati, da ne berejo vsi istega besedila v istem času. Če se izbere druga pot, torej, da je učenje proces, potem navzočnost otroka z Downovim sindromom nima posebnega vpliva na delo v razredu.

Učenci mojega razreda se učijo, kako ravnati z močnejšimi ali šibkejšimi sošolci in kako nositi odgovornost za našo skupnost, zato se pri pouku oblikujejo skupine z različnimi nalogami. Na primer: pri pouku narave in družbe naj bi posadili zrna žitaric. Kdo bo pri skupinskem delu prevzel kako nalogo, se mora vsakič strinjati štiri do pet otrok.

Primer dogovarjanja:

Učenec A: Ti bi lahko označil kozarce, ker imaš lepo pisavo.

Učenec B: Alexis naj napolni kozarce z vato, ker to zna.

Učenec A: Si prepričan, da to zna?

Učenec B: Če tega ne zna, se mora naučiti.

Alexis tu nima posebne vloge, a je v razredno skupnost vključen.

Moja učna priprava se seveda sme spreminjati. Alexisovi dosežki se močno razlikujejo od razrednega povprečja. Ker je to zame oranje ledine, je načrtovanje pouka, pri katerem naj sodelujejo vsi otroci, velik izziv. Včasih mi uspe bolje, včasih slabše, kar pomeni, da za priprave na pouk potrebujem več časa. Podporo imam pri specialni pedagoginji in vodstvu šole. Šola pazi, da v razredu ni več kot osemnajst učencev, in me tako razbremeni pri delu.

Dodatno obremenitev čutim v komunikaciji s specialno pedagoginjo in Alexisovo spremljevalko. Uspešna in dolgotrajna komunikacija po mojem mnenju lahko poteka samo, če je za pogovore rezerviran čas. Načrtovanje pogovorov se mora upoštevati že pri organizaciji dela in sestavljanju urnika.

Moja izkušnja kaže, da je ustvarjanje vzdušja v razredu zelo pomembno. To ni odvisno od tega, ali je v razredu otrok s posebnimi potrebami ali ne. Če otroci nekega razreda razumejo, da je učenje proces in da ima vsakdo svoja slaba in dobra področja, potem drugačnost ni pomembna. Prej me skrbi, koliko časa lahko otrok s kognitivnimi omejitvami sledi šolskemu sistemu in da ta ni usmerjen samo na razvoj socialnih kompetenc, temveč tudi na razvoj dosežkov. Dolgo bi lahko razpravljali o razvoju šole in družbe, ki pa zdajšnje situacije na žalost nič ne spremeni in mi ne olajša mojih skrbi.

Zame je ena od zelo pomembnih stvari prisotnost odraslih v razredu. Konkretno to pomeni, da pri pouku kot razredna učiteljica najprej nagovarjam učence. Spremljevalka naj ne bi bila v mojem razredu ves čas pri otroku s posebnimi potrebami. Ta otrok hitro ugotovi svojo posebno vlogo in prepušča spremljevalcu, da opravlja delo, ki ga je sicer sposoben opraviti sam.

Seveda potrebuje pomoč pri pouku. To pa naj bi bilo videti tako, da spremljevalec pomaga tudi drugim otrokom, učitelj pa se ukvarja z otrokom s posebnimi potrebami, če je to nujno. Tukaj se moram res zahvaliti spremljevalki. Hitro bi namreč prišlo do konflikta: Spremljevalka je vendar tu zaradi otroka s posebnimi potrebami. Da, res je! Toda spodbuja naj samostojnost otroka in naj mu s preveč pomoči ne da misliti, da ni dovolj pameten.

Nazadnje bi rada vztrajala pri izjavi, da nimajo samo otroci z Downovim sindromom posebnih potreb. Pri njih je le opazna drugačnost. Tudi pogojev, kot so majhen razred ali velika učilnica z možnostjo umika, naj se ne postavljajo vnaprej, če bo v razredu otrok s posebnimi potrebami. Naj bo samoumevno, da imajo vsi otroci posebne potrebe.

Gospa Sölter, specialna pedagoginja

Na nemški osnovni šoli v Atenah delam zadnje šolsko leto kot specialna pedagoginja skupaj z gospo Sklaventis in sem zadolžena za izdelavo individualnega načrta. Načrt obsega učne cilje in učne korake na socialnem, čustvenem in motoričnem področju razvoja ter na jezikovnem in matematičnem področju. Poleg tega se zadnje šolsko leto enkrat na mesec sestanemo z Alexisovo spremljevalko Regino in z gospo Sklaventis, izmenjamo izkušnje, razmišljamo o Alexisovem učnem razvoju in naredimo načrt za konkretne vsebine.

Z Alexisom imam tri enote individualnega pouka. V eni od ur je bil Alexis skupaj z Benijem, učencem prvega razreda, ki ima tudi Downov sindrom. Oba dečka sta v igri sodelovala pri enakih učnih vsebinah (govor, računanje, praktične dejavnosti, kot so kuhanje ali peka). Za Alexisa so bile skupne ure z Benijem motivacija in spodbuda za dosežke. (Medtem se je Beni vrnil v Nemčijo in se tam šola na Montessori šoli.)

V šolskem letu 2015/16 sem Alexisa v sklopu razreda poučevala predmet športna vzgoja. Pri skupinskih igrah sem poleg Alexisovega motoričnega razvoja lahko

krepi in utrjevala tudi socialne kompetence sošolcev in jih pripravila, da so postali občutljivejši za skupno delo z Alexisom v manjših skupinah. V tem šolskem letu sem za Alexisa individualno skrbela tri ure na teden. V teh urah Alexis ni bil pri pouku angleščine, ker je zanj že učenje dveh jezikov dovolj. Trenutno ponavlja že znano učno snov, v novo pa ga uvajam igraje. V tem se moje delo razlikuje od dela spremljevalke Regine, ki ga poučuje znotraj pouka (branje, računanje do deset, časovna orientacija, opravljanje rediteljskih nalog, ravnanje z denarjem, kupovanje v supermarketu, samostojno pisanje). To šolsko leto si s spremljevalko izmenjujeva informacije enkrat na teden.

Alexis na splošno hodi rad v šolo. Počuti se dobro in razred ga sprejema. Sošolci ga pozdravljajo, on jih prav tako pozdravi, rad se pošali. Pogovarja se malo. Med odmorom se priložnostno lovi s sošolci ali se zabava. Pogosto ga vidim v bližini mlajših otrok. S ponosom opravi nalogo zvonjenja ob koncu odmora, s katero ga zaposli učitelj, ki je zadolžen za nadzor v odmoru.

Alexisovo učno in delovno vedenje je odvisno od dneva, ali je pri polni moči in kako se počuti. Včasih deluje utrujeno ali slabovoljno in ni pripravljen delati. Posebej je obotavljiv, odklonilen in previden, ko gre za predelavo nove snovi. Na pohvalo se odzove zelo dobro. V tem šolskem letu se rad navezuje na ljudi, ki delajo z njim, se z njim učijo ali vadijo.

V tem času je postal zgovoren tudi v nemščini. V nemščini se lahko sporazumeva, besedni zaklad in stavčno gradnjo je razširil. Naučil se je brati veliko celih besed, ki so mu posebej priporočene. Tu je posebno motiviran. Razume in reši preproste uporabne računske naloge. Črke in besede napiše s pomočjo. Z Regino opravi v supermarketu manjše nakupe z nakupovalnim listkom. Pri uri plavanja je Alexis lahko pokazal, kaj zna. Opravi je izpit »malega delfinčka«. Lepo je bilo doživeti, kako so ga sošolci spontano spodbujali in tako pokazali, da spoštujejo njegov uspeh. Alexis je bil zelo ganjen, nato pa ponosen in samozavesten. Pri tem se je naučil, da lahko nekaj doseže, če se trudi, in da tako lahko tudi izboljša svoje sposobnosti.

Pri individualni obravnavi dobi Alexis neposredno povratno informacijo s pohvalo in nagrado (s smeškom, gumijastim medvedkom). Zelo dobro zna oceniti svoj napredek in začititi, da napreduje zaradi truda. Ko se Alexis ni dovolj trudil, je na primer sam odklonil nagrado. Pozitiven učinek je imelo tudi Reginino vpisovanje v beležko za starše. S tem jih je seznanjala z Alexisovim napredkom. S pozitivnim vpisom dobi priznanje tudi doma pri starših. V razredu je zadnje leto polnil kozarec s frnikolami. Ko je bil kozarec poln, sta šla z Regino v trgovinico kupit košček peciva. Za posebne delovne uspehe je dobil priznanje tudi od gospe Sklaventis in celotne razredne skupnosti.

Z razredno učiteljico in spremljevalko sodelujem zelo dobro. V tem šolskem letu smo na žalost zaradi urnika težko našle skupne termine vse tri hkrati. Želela bi si, da šolsko vodstvo vključi v urnik čas za timske pogovore za otroke s posebnimi potrebami. Novembra sem bila na dodatnem izobraževanju za šolanje tujcev. Tema: »Inkluzija II«. Upam, da nam bo izmenjava izkušenj z drugimi šolami koristila tudi pri našem vključevalnem konceptu.

Nemška šola v Atenah je s svojimi tremi oddelki (mala šola, osnovna šola, gimnazija) zelo kompleksna. V osnovni šoli smo šele na poti k inkluziji. V drugih oddelkih se trenutno poraja zasnova razvoja. Veliko je še negotovosti (šolska zakonodaja,

koncept za gimnazije in drugo). Želim si, da bi razvili uporaben koncept, ki bi ga lahko udeleževali, tako da bi res lahko koristil učencem, njihovim raznolikostim in posebnim potrebam.

Prevedeno iz *Leben mit Down-Syndrom*, št. 85, maj 2017, str. 34

Prevedla: Tereza Žerdin

Jezikovni pregled: Vida Vybihal Vurnik